

SYYYHY

SOSIAALI- JA TERVEYSPIIRI HELMEN TOIMINTA SYYYHYEPIDEMIAN AIKANA 2018

SYYYHY

- ▶ Aluksi yleistä tietoa syyhystä
- oireet
- hoito
- ▶ Kuinka meillä toimittiin
- suunnittelua
- toteutusta

Scabies

- käytävä rannepolmuissa
- tyypillisimpiä paikkoja

naaras-
punkki

käytävä
n. 1 cm

© R Suhonen

Syyhy (skabies)

Syyhyn aiheuttaa 0,3–0,5 mm:n pituinen hämähäkkieläimiin kuuluvan syyhypunkki (lat. *Sarcoptes scabiei*).

Syyhyn saa myös syyhyä sairastavan lakanoista tai muista vaatteista, sillä punkkinaaras elää 1–2 vuorokautta ihon ulkopuolella.

Punkki leviää ihmisestä toiseen läheisen kosketuksen kautta.

Tartuntaan riittää yksikin punkkinaaras, mutta kättely tai muu lyhyt kosketus ei riitä punkin siirtymiseen henkilöstä toiseen

Syyhy, kiusallinen muttei vaarallinen

- ▶ Punkkinaaras elää ihossa pari kuukautta, jolloin se munii ihon sarveiskerrokseen, kaivamaansa käytävään 60–90 munaa.
- ▶ Kuoriutuneet toukat ovat nymfivaiheen jälkeen sukukypsiä aikuisia kymmenen päivän kuluttua.
- ▶ Syyhykutina alkaa 3–6 viikon kuluttua tartunnasta, kun elimistö on ehtinyt muodostaa vasta-aineita punkkia ja sen eritteitä kohtaan.

Syyhy

- ▶ Uusintatartunnoissa oireet alkavat 1–3 vuorokauden kuluttua.
- ▶ Eläimiin ihmisen syyhypunkki ei tartu, eivätkä eläinten punkit ihmiseen

Oireet

- ▶ Syyhyn pääoire on kova ilta/yökutina ja ihottuma.
- ▶ Aivan alkuvaiheessa ihossa ei näy juuri mitään.
- ▶ Tyypillisesti oireisia iho alueita ovat sormien välit, ranteet, niska, rinta, lapaluiden alue, pakarat, nivuset ja genitaalien seutu.
- ▶ Lapsilla iholöydöksiä on tavallisimmin kämmenissä ja jalkapohjissa, mutta ihottuma voi olla myös laaja-alaista.

Oireet

- ▶ Syyhypunkin mutkittelevat käytävät löytyvät parhaiten ranteista ja nilkoista, lapsilla kämmenistä sekä jalkapohjista.
- ▶ Käytävän päässä voi näkyä tummana pisteenä itse punkki. Syyhypunkin kaivamat kapeat käytävät viittaavat vahvasti syyhyyn, mutta niitä ei läheskään kaikilla ole nähtävissä.
- ▶ Muita tyypillisiä iholöydöksiä ovat pienet rakkulat, näppylät sekä raapimajäljet.

Oireet

- ▶ Syyhypotilaan diagnoosi ja hoidon aloituspäätös perustuu tyypillisiin esitietoihin ja taudinkuvaan. Sairastuneen lähipiirissä mahdollisesti esiintyvät samanlaiset oireet vahvistavat epäilyä. Usein taudinkuva ei kuitenkaan ole tyypillinen ja diagnoosi voi viivästyä.
- ▶ Varma syyhydiagnoosi perustuu ihosta löytyneen syyhypunkin tunnistamiseen mikroskoopilla.

Hoito

- ▶ Hoito on syyhypunkkiin kohdistuva lääkitys, käytössä olleiden vaatteiden vaihto sekä tartuttajan ja mahdollisten tartunnansaaneiden hoito. Toistolääkitys viikon päästä on välttämätön hoidon tehon varmistamiseksi. Kaikki perheenjäsenet hoidetaan samanaikaisesti, oireilevat kahdesti ja kutisemattomat kerran
- ▶ Syyhylääkkeet ovat ilman reseptiä saatava permetriinivoide (Nix®) ja reseptillä saatava ivermektiinitabletti (Stromectol®).

Hoito

- ▶ Yksi putkilo riittää aikuisen kertakäsittelyyn. Voide levitetään puhtaalle ja kuivalle iholle. Eriytyisen huolellisesti voidetta on levitettävä varpaiden- ja sormienväleihin, kynsireunuksiin, napaan, kainaloihin sekä nivusiin ja ulkoisiin sukuelimiin.
- ▶ Imeväisille lääkäri määrää käsittelyajan.

Hoito

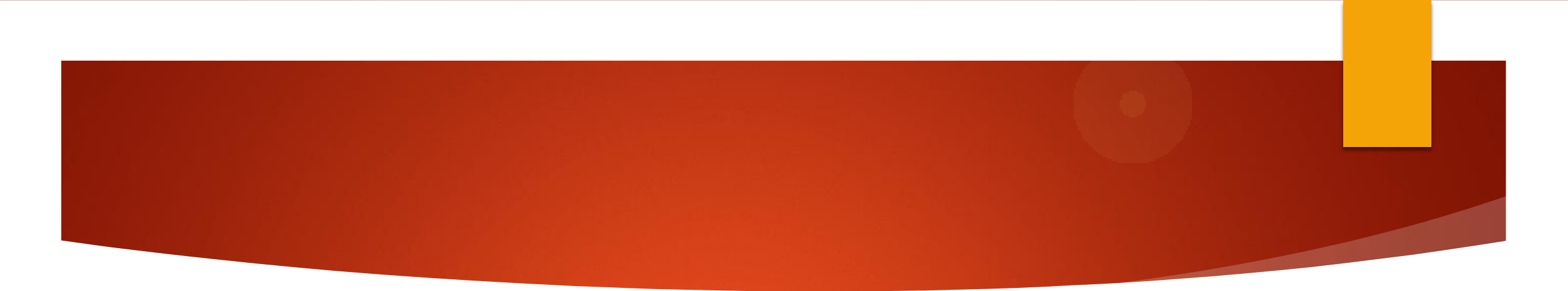
- ▶ Ensimmäisen syyhylääkekäsittelyn yhteydessä käytössä olleet vaatteet, pyyhkeet ja vuodevaatteet pannaan tavalliseen konepesuun.
- ▶ Jos vaate ei kestä tavallista vesipesua, se laitetaan muovipussissa pakastimeen vuorokaudeksi tai tiiviisti suljettuun muovipussiin vähintään 3 vrk:ksi.
- ▶ Patjat, sohvat ja matot imuroidaan. Toisen lääkehoidon yhteydessä vaatetus vaihdetaan kuten ensimmäisellä kerralla.

Syyhyepidemia Haapavedellä

- ▶ Vastaanotolla ensimmäinen syyhy tapaus oli toukokuussa 2017.
- ▶ Kesän 2017 aikana tapauksia oli muutamia.
- ▶ Syksyllä 2017 syyhytapauksia alkoi ilmaantua useampia.
- ▶ Terveystoimijat laittoivat syksyn aikana useamman kerran vanhemmille tiedotteet/ohjeet syyhyn hoidosta Wilman kautta, viimeisin tiedote juuri ennen joululomaa.
- ▶ Joululomien alettua toivomme syyhy tartuntojen laantuvan.

Mutta toisin kävi

- ▶ Syyhyä todettiin niin lääkäripäivystyksessä, lastenneuvolassa, kouluilla kuin päiväkodeissakin
- ▶ Tammikuun toisella viikolla, koulujen alettua, syyhy tartuntoja alkoi tulla kouluilla terveydenhoitajien tietoon yhä enenevässä määrin.
- ▶ Koulun henkilökuntaa ja vanhempia informoitiin jälleen asiasta.

-
- ▶ Ohjeita ongelmaan kysyttiin Oysin Infektion torjuntayksiköltä.
 - ▶ Saatujen ohjeiden mukaisesti aloitimme suunnittelemaan joukkotarkistuksia kouluille ja päiväkodeille.
 - ▶ Päiväkotien tarkistuksista luovuin heti suunnittelu vaiheessa.

Suunnitelua

- ▶ 23.1 pidimme ensimmäisen suunnittelu palaverin, johon osallistui mm. terveydenhoitajat, laitoshuollon työntekijät, ylilääkäri, kansalaisopiston väkeä ja esimiehet.
- ▶ Palaverissa sovimme käytännöistä:
 - Kuka tekee tarkistukset
 - Siivousjärjestelyistä
 - Kerhojen ja kansalaisopiston kurssien pitämisestä

Suunnittelua

- ▶ Syyhyepidemian hoidon tehokas onnistuminen edellyttää hyvää ohjeistusta ja hoitojen samanaikaista toteutusta. Tarvitaan selkeä hoitomalli ja hoitosuunnitelma.
- ▶ Kouluille ilmoitettiin tarkistusten aloittamisesta ja alustavasta aikataulusta.
- ▶ Päiväkoteihin laitettiin ohjeistukset syyhyn hoidosta ja siitä kuinka sekä henkilökunta, että vanhemmat voivat tarkistaa lapsia.

Siivouksen tehostamista

- ▶ Samanaikaisesti tarkastusten kanssa laitoshuollon puolelta tehostettiin siivouksia sekä kouluilla, että päiväkodeilla.
- ▶ Päiväkodeilla tehostettiin pehmolelujen, vuodevaatteiden ym. pehmeiden materiaalien puhdistusta.
- ▶ Samanlaiset ohjeistukset annettiin myös yksityiselle päiväkodille.
- ▶ Siivouksien tehostaminen tapahtui myös liikunta- ja uimahallilla.
- ▶ Laitoshuoltajia jouduttiin palkkaamaan hetkellisesti lisää.

Toteutusta

- ▶ Kouluissa terveydenhoitajat tutkivat oppilaiden ihon silmämääräisesti. Apuna käytettiin muun muassa kirkasta valoa ja suurennuslasia. Terveydenhoitajien omaan suojautumiseen kiinnitettiin huomioita, (käsineet, suojaessu).
- ▶ Koululaisten tarkistaminen kesti vajaat kaksi viikkoa, tarkistettavana oli kuusi ala-asteen koulua sekä yläaste. Oppilaita noin 970.
- ▶ Lukiolaisten ja ammattiopistojen kohdalla annettiin ohjeet koululle ja oppilaille tarkistaa ja seurata itsenäisesti onko saanut syyhy tartuntaa. Tai käydä tarvittaessa tarkistuksessa vastaanotolla.

Toteutusta

- ▶ Tilannekatsauspalavereja pidettiin mm. perusturvajohtajan, sivistysjohtajan, ylilääkärin ja esimiesten kesken.
- ▶ Sekä terveydenhuollon, että sosiaalihuollon puolella tiedotettiin asiasta henkilökuntaa.
- ▶ Kodeille välitettiin Wilman kautta ohjeet syyhyn hoidosta ja pyydettiin välttämään yökyläilyä.

Toteutusta

- ▶ Syyhyepidemiasta annettiin paikalliseen lehteen lausunto, että mahdollisimman moni olisi asiasta tietoinen ja osaisi omalta osaltaan varautua asiaan.
- ▶ Apteekkiin ilmoitettiin syyhyn lääkehoidon lisääntymisestä. Samalla apteekkiin vietiin meillä käytössä ollut potilasohje.
- ▶ Sosiaalitoimen kanssa sovittiin käytännöistä kuinka toimitaan perheiden kanssa joilla ei ole varaa ostaa lääkettä.

Toteutusta/vaikutusta toimintaan

- ▶ Liikuntatuntien pitämistä kouluilla sisätiloissa vältettiin muutamia viikkoja.
- ▶ Kaupungin liikuntatilojen, uima-, liikuntahallin ja muiden yhteisten tilojen siivouksia tehostettiin.
- ▶ Syyhyepidemia vaikutti myös seurakunnan toimintaa, esim. viikonlopuiksi suunniteltuja leirejä leirikeskukseen ei voitu toteuttaa.
- ▶ Kansalaisopisto perui joitakin suunniteltuja tilaisuuksia.

Vaikutusta toimintaan

- ▶ Syyhyepidemia vaikutti laajasti kaupungin toimintaan.
- ▶ Lisätyötä tuli mm. terveydenhoitajille, laitoshuoltajille, koulun- ja päiväkotien henkilökunnalle sekä pesulaan.
- ▶ Palvelukeskuksissa/vuodeosastolla syyhyä ei esiintynyt.
- ▶ Sosiaali- ja terveystalossa työskentelevä henkilökunta sai myös syyhy tartuntoja. Työnantaja maksoi henkilökunnan lääkehoidon.

Koettuja vaikeuksia...

- ▶ Henkilökunnan jaksaminen.
- ▶ Diagnosoinnin tarkkuus, tuli muutamia kyseenalaistettuja diagnooseja.
- ▶ Hoidossa todettiin laiminlyöntejä.
- ▶ Lääke koettiin kalliiksi.
- ▶ Tärkeää oli tiedon lisääminen mm siitä, että tauti ei liity huonoon hygieniaan. Osalla perheitä oli vaikeaa tunnustaa, että heillä on syyhyä.
- ▶ Laajalle levinneet tartunnat vaikea hallita.

Mitä tekisimme toisin

- ▶ Reagointi tilanteeseen aiemmin.
- Olimme liian luottavaisia syyhyn talttumisesta itsestään.
- ▶ Syyhytyöryhmän perustaminen
- ▶ Suunnittelua tarkistusten toteuttamiseen enemmän.
- Työt kasautui samoille hoitajille liikaa.

Kiitos ja hyvää syksyn jatkoa

